



ПОНОВНО УСПОСТАВЉАЊЕ  
ВОЈНОГ ПРАВОБРАНИЛАШТВА

# ГРЕШКЕ НА РЕВИЗИЈИ

**За десет и по година, колико Војно правобранилаштво није постојало, с рачуна Министарства одбране на име различитих накнада у џеп појединаца и фирми слило се невероватних 23 милијарде динара. Враћањем војних адвоката у суднице систем је почео да добија чак и оне већ одавно отписане случајеве. Правници у униформама решени су да сачувају сваки динар. И да се боре до краја.**

**П**оследњу деценију Министарство одбране и Војска Србије прегурали су без сопственог правосуђа. Времена је било сасвим довољно да нови модел, у ком се војни систем ослањао на јавно, односно државно правобранилаштво, покаже све своје мањкавости – спорост, недомаћинско понашање према војној имовини, двоструке аршине... речју – неправду.

Почетком ове године, након усвајања измена и допуна Закона о одбрани, у мају је поново формирано

Војно правобранилаштво с истим, некадашњим задатком – заштита имовинских интереса Републике Србије и имовине која је поверена систему одбране.

Војне адвокате је, према извештају који је 2013. сачинио независни контролор, дочекало око 60.000 нерешених предмета, од којих се већина вуче по судовима неколико година, неретко и деценија. А сваки нови дан са собом носи и по неки нови случај, чији епилог не зависи само од правде, већ и од умешности адвоката.

## Кардинални пропусти

Војно правосуђе код нас је установљено 31. октобра 1839, доношењем *Закона Военог*, и то у време када су у Европи постојала само два војна закона – *Виртембершки* из 1918. године и *Хановерски* из 1820. године. Годинама је такав функционисао, показавши се праведнијим од оног другог, грађанског. Ипак, власт је имала другачије планове. Војно судство, а с њим и Правобранилаштво укинута је 31. децембра 2004, усвајањем Повеље државне заједнице Србија и Црна Гора.

– Укидање Војног правосуђа није било правно, већ политичко питање. Кључни разлог лежи у стварању услова за отцепљење Црне Горе, јер су у то време једино војни правосудни органи имали мешовиту



Пуковник Вјекослав Богуновић

територијалну надлежност – Војни суд у Подгорици имао је месну надлежност и на територији Србије, а војни судови у Београду и Нишу имали су надлежности и на територији Црне Горе – каже војни правобранилац пуковник Вјекослав Богуновић.

Док је постојало Војно правосуђе, наводи он, спорови су се брже решавали, посебно кривични предмети, а професионални припадници Војске лакше су штитили своје интересе пред управним одељењем Врховног војног суда.

– Постојали су првостепени војни судови и Врховни војни суд. Судили смо кривицу, имали смо грађанска одељења и управно одељење у Врховном војном суду. Кривични предмети су решавани у најкраћем року, док се управни спор, у просеку, пред Врховним војним судом, решавао за годину дана. Сада се на правду чека дуже, дешава се да кривични предмети и застаре, што се војним судовима никада није десило, док се пред Управним судом, чека минимум две до три године – наводи пуковник Богуновић, истичући да је Врховни војни суд имао устаљену праксу, тако да није било изузетака и да се у управном спору у истоветној правној ситуацији поступало увек на исти начин и доношена је иста одлука, док сада Управни суд нема уједначену праксу па се може десити да у истој правној ствари добијемо две потпуно различите одлуке што је последица дисперзованости судова по одељењима (у Нишу, Крагујевцу, Београду и Новом Саду) и недостатку вођења јединствене и обједињене судске праксе.

## Урбана легенда

Иако је уредбом из фебруара Војно правобранилаштво почело да постоји, правобранилац и његови заменици именовани су тек средином септембра, па војни адвокати још увек нису похватили све конце у новој организацији. Чињеница је да имају проблем који се може посматрати из два угла – превише предмета или премало правника.

– Урбана легенда је да смо спорове губили само зато што се нико од нас није појављивао на суђењу. Наиме, када смо ми тужиоци увек се појављујемо на суђењима, јер би се услед нашег недоласка тужба сматрала повученом, па би морали да парнични поступак покрећемо из почетка. Међутим, тамо где смо тужена страна, не морамо се увек ни појавити на суђењу, ако смо писаним поднеском оспорили тужбени захтев, што увек чинимо. Наравно, да би оспорили тужбени захтев морамо имати и одговарајуће доказе, који би оборили аргументе супротне стране. Њих прибављамо из јединица и установа Министарства одбране и Војске Србије, а ту често настане проблем. Наиме, не доставе се сви докази или се не доставе на време, или једноставно доказа и нема, јер је неко у претходном поступку у јединици или установи пропустио да их обезбеди. Само појављивање на суду, без правно валидних доказа, не вреди ништа – каже војни правобранилац.

– Најбољи пример за то су предмети такозваних ратних дневница. У једном случају изгубили смо спор јер нам тадашњи рачуноводствени центар није пружио доказе да су резервистима исплаћене дневнице. Не може се оспоравати тужбени захтев ако немате доказе, у овом случају потврду да сте дневнице исплатили. Упорно су нам из РЦ-а понављали да доказа нема, да су изгубљени у рату, да су поплавлени, да се

чувају само пет година... Дакле, од надлежног органа, који је могао да нам достави доказе, исте нисмо добили, те је спор изгубљен – појашњава пуковник Богуновић и додаје да су онда поднете кривичне пријаве против правобранилаца, које је тужилац одбацио јер није било основе. Све се додатно закомпликовало када је РЦ, неколико дана касније, по наређењу тадашњег министра одбране, ипак пронашао доказе о исплати.

## Додатни задатак

Посебан проблем представљала је обавеза Војног правобранилаштва да даје правна мишљења на моделе, односно нацрте правних послова које Министарство одбране и Војска Србије закључују с другим правним субјектима, ако ти правни послови за предмет имају имовинска права и обавезе система одбране. Мишљење се давало прво на модел уговора, па затим и на нацрт уговора који је проистекао из тог модела. У суштини, давало се два пута мишљење у истом предмету. Такође, Војно правобранилаштво је давало мишљење и на уговоре које су закључивале војне установе с Министарством и Војском. То је успоравало и рад Војног правобранилаштва и јавне набавке.

– После ступања на снагу новог *Закона о одбрани*, који је дефинисао послове Правобранилаштва, и мог постављења за војног правобраниоца, одлучио сам, на основу законских овлашћења, а у складу с прописаним надлежностима, да Војно правобранилаштво више неће давати мишљење о правној ваљаности нацрта уговора, ако је дато позитивно мишљење о правној ваљаности модела уговора, по којем је сачи-

њен и предметни нацрт уговора, као и да више неће давати мишљења на нацрте уговора које склапају војне установе с Министарством одбране и Војском Србије, све док се не заврши потпуна трансформација војних уснова. Наиме, оне су још увек, у организацијском смислу, саставни део Министарства одбране, па испада да наше министарство закључује предметне уговоре само са собом, што је правно неодрживо – каже пуковник Богуновић и додаје да ће његова одлука поједноставити, олакшати и убрзати рад Војног правобранилаштва и свих осталих субјеката у систему одбране који се баве јавним набавкама.

## Репови из прошлих времена

Војно судство, а с њим и Правобранилаштво, престали су да постоје у оном тренутку кад су и држава и Војска изгубиле из вида специфичности војне организације. Тада се чак дешавало да војни правници, уместо да решавају случајеве, и сами постану случајеви, јер их је систем сматрао одговорним за сваки изгубљен спор. Тад би на сцену ступила Војна полиција, тражећи кривца и злоупотребу службеног положаја.

Садашњом организацијом, када су сви смештени под један кров и једну команду, правобраниоци се надају бољој наплати штете, али и бољем чувању „војних пара“, с тим што праве ефекте очекују наредне године.

– Нама је проблем што вучемо репове из прошлих времена. Само у октобру скинуто нам је више од 100 милиона динара на основу експропријације земљишта, која је извршена 1949. године. За ту имовину, на којој се данас налази ВТИ, бившим власницима дато је друго земљиште одговарајуће површине, које су касније узеле југословенске железнице. Колико је неразумеваче правосудних органа најбоље показује то што је суд прихватио тужбу првих власника против Министарства одбране, а не железнице, и нама наложио да их исплатимо – наводи војни правобранилац, напомињући да је у том предмету уложена ревизија вишем суду, али да то не одлаже извршење пресуде, те су паре већ отперјале с рачуна Министарства одбране.

На име експропријације из 1952. године, наводи правобранилац такође, и у наредним годинама с рачуна ће бити скинуто око 700 милиона динара.

– У том предмету смо солидарно обавезани с Градом Београдом, али су повериоци само против нас покренули извршење. Међутим, ми ћемо морати након исплате да поднесемо регресну тужбу против Града, ако добровољно не измире свој део дуга према Министарству одбране – закључује пуковник Богуновић.

## Ратне године

Велики број предмета је из ратних деведесетих, по основу захтева материјалне и нематеријалне штете због смрти, повређивања, претпљених физичких и душевних болова, страха и стреса. У већини тих спо-

### СТАНОВИ

– Никад нисмо више станова вратили у војни фонд него ове године. Ипак, већи проблем од добијања спора јесте исељење, које је у надлежности суда и општине. Бесправни корисници се довијају на разне начине како би то избегли. На пример, у октобару је илегални станар у стан довео пријатељицу са бебом, па извршитељ није могао да поступа јер није обезбедио присуство радника из Центра за социјалан рад, што је, у таквим случајевима неопходно, без обзира на то што беба уопште није пријављена на тој адреси. За следеће исељење наредио сам да се, поред асистенције цивилне и Војне полиције обезбеди и присуство Центра за социјални рад и Центра за ветерину, јер могу довести животињу, па поново одложити исељење – наводи пуковник Богуновић, напомињући да им је у случајевима проналаска нелегалних станара и прикупљања комплетне документације највећу помоћ пружила радна група за контролу наменског коришћења војних станова.





рова, где су постојали докази, судови су већ донели одлуке, а Министарство одбране исплатило накнаде. Међутим, сада се неки од тих предмета поново преиспитују, јер је утврђено да је део приложене документације фалсификован.

– Случајеви још увек нису процесуирани и кривични поступци још нису покренути, па ни ми не можемо да покренемо тужбе за повраћај средства. Услови за то ће се стећи тек када се окончају поступци, односно када лице које је издавало фалсификоване потврде буде осуђено. Према информацијама којима располажемо, једна особа је прихватила статус окривљеног сарадника, те је сад на тужиоцу да тај процес покрене – објашњава пуковник Богунувић, додајући да ће, кад се за то стекну услови, Војно правобранилаштво истаћи имовинско-правни захтев за повраћај новчаних средстава.

Велики део тих спорова додатно компликује распад бивше СФРЈ. Наиме, после повлачења јединица с територије која је остала ван граница наше земље, њихови печати су остали код појединаца који су их касније злоупотребљавали, издавајући потврде о рањавању и погибији.

– Кад добијемо захтев који је уредно заведен и оверен, односно има штампани потпис и печат, то је јавна исправа и ми смо у обавези да поступамо по њој све док се не утврди да је фалсификована – појашњава војни правобранилац правно становиште када је реч о потврдама из ратних година.

Посебно истиче да су сада почеле да им пристижу тужбе због дискриминације у вези с ратним дневницима из 1999. године. У тим тужбама, које подносе резервисти из Војводине и централне Србије, наводи се да су они дискриминисани у односу на резервисте с југа земље, јер нису добили социјалну помоћ, односно накнаду коју су добили јужњаци.

– Споразум са војним резервистима – штрајкачима с југа Србије, о исплати предметне помоћи, на основу закључка Владе, склопили су 2008. године Министарство финансија, Министарство правде и Министарство рада и социјалне политике. Дакле, Министарство одбране није ни признало право, нити исплатило предметну помоћ, али се сада, ипак, налази у улози туженог – коментарише још једну правну нелогичност војни правобранилац и додаје да ће истаћи приговор пасивне легитимације и чекати пресуду.

## Скупља дара него мера

Највећи трошак често представљају камате. У једном тренутку камата је била енормно висока, па се дешавало да њен износ премаши вредност главног дуга. На пример, за дуг чија је главница милион динара, деси се да само износ камате премаши и два милиона, зависно од трајања спора. Најстарији предмети Војног правобранилаштва датирају од пре 20 година, јер су тужбе за накнаду штете против Министарства одбране поднете још 1993. и 1994. године. Изгледа

невероватно, али ти предмети још нису правноснажно окончани, што само указује на неефикасност нашег правосудног система који се изгубио у силним реформама последњих петнаестак година. Ипак, камата ни на који начин не зависи од Војног правобранилаштва, јер случај који оде на суд може трајати по пет-шест година, а и дуже, а камата се за све то време обрачунава. И расте. Уз то, страна која изгуби спор дужна је да сноси судске трошкове, који су такође високи.

– Када плаћамо одштету, радимо то у целости, односно, ако не платимо добровољно повериоци у извршном поступку наплате дуг у целости. Насупрот томе, прихватамо да нама физичка лица – дужници, одштету плаћају у ратама, јер смо свесни да велике износе не могу платити одједном, без довођења себе и своје породице у егзистенцијалне проблеме. Камата им се обрачунава и за време док исплаћују дуг, а по измиривању главнице, почињу да отплаћују камату. Због начина исплате, односно уплате, увек буде већи износ који ми исплатимо него који се нама уплати у истом периоду – појашњава пуковник Богуновић због чега је систем, краткорочно, увек „у минусу“ у односу на субјекте који њему дугују и напомиње да је Министарство одбране увек солвентно, за разлику од фирми и физичких лица.

Као добар пример плаћања на рате војни правобранилац наводи договор са спортским друштвом „Партизан“ због дуговања у износу од осам милиона

### СЛУЧАЈ „БУЧАЈ“

Случај косовске фирме „Бучај“, средином године, дигао је велику прашину, јер је пресудом Уставног суда Министарство одбране морало да плати 32,47 милиона динара на име робе коју је Војска узела из магацина „Боро и Рамиз“ за време бомбардовања.

– Добили смо све спорове до Уставног суда, али је он, ипак, одлучио у корист приштинске фирме. И тако смо робу у вредности од 2,47 милиона, захваљујући затезним каматама за период од 16 година, исплатили 32,47 милиона динара – каже пуковник Богуновић и подсећа да је то само једна тужба ове фирме, а да је друга, која је у току, тешка чак 200 милиона динара.

– И у том предмету сценарио је сличан, јер смо добијали одлуке у нашу корист све до Уставног суда. Сада је предмет на поновном поступку у Привредном суду у Нишу, а припремно рочиште почело је 3. децембра – наводи пуковник Богуновић, који лично са помоћником заступа интересе Војске и државе у том спору. Он истиче да тај процес не можемо добити у потпуности, јер су неки артикли хране заиста одузети поменутој фирми, али да је тужбени захтев претеран, те да ће учинити све да га сведу у реалне оквире.

### СТРУЧАН КАДАР

Правобранилац, по формацији има три заменика, два у Београду и једног у Нишу и 27 помоћника. Сви заменици и помоћници су дипломирани правници с положеним правосудним испитом. Међутим, ни тако одређен број формацијских места, који је недовољан, није попуњен. Некад није лако покривати сва суђења, посебно ако су у неком другом граду. Осим тога, на суђења се иде јавним превозом, јер Војно правобранилаштво нема ниједно возило на употреби. Тако, на пример, правобранилачки помоћник који има суђење ван Београда или Ниша или у једном дану има више суђења, пуно радно време проведе у судници и превозу, па практично не стиже да се бави осталим предметима.

динара за испоруку топлотне енергије. Према том договору, „Партизан“ ће у месечним ратама од по два милиона динара исплатити дуговање систему одбране. То је учињено јер Министарство одбране, због улоге и значаја спортског друштва „Партизан“, не жели да оно буде у блокади и не обавља своју друштвену функцију.

– Ипак, спор са спортским друштвом „Партизан“ око имовине још увек није решен, а предмет је по ревизији на Врховном касационом суду. У медијима се провлачи тврдња да је ревизијска одлука у корист „Партизана“, али та одлука до нас још није стигла – каже пуковник Богуновић, подсећајући да је по одлукама нижих судова та имовина власништво Министарства одбране.

### Незаконити откази

С обзиром на то да је реч о великим сумама новца које физичка и правна лица по разним основама потражују, у Министарству одбране постоји посебан конто с ког се новац скида у судским споровима.

– С новцем који је предвиђен за одштете успевамо да покријемо све трошкове, али смо понекад принуђени и да тражимо додатна средства, која нам онда надлежни орган пребаци с неког другог конта – наводи пуковник Богуновић и истиче да се новчана средства које Војно правобранилаштво наплати углавном не враћају директно нашем министарству на тај рачун, већ у државни буџет. Тако, каже он, само током ове године, с рачуна за отштете исплаћено је 900 милиона динара, док су дужници Министарству одбране, односно у буџет Републике, уплатили десетину тог износа.

Додатну муку правобраниоцима и систему задају и приватни извршиоци чији су трошкови високи. Војно правобранилаштво предложило је да се приватни извршитељи не одређују у споровима где је држава извршни дужник. Тај предлог, међутим, није усвојен.



– Много предмета смо изгубили и због незаконитог престанка службе цивилних лица 2004. и 2005. године. Одлуком тадашњег министра одбране, без испуњења законских услова, престала је служба великом броју људи, који су поднели тужбе и добијали пресуде. За то није криво Правобранилаштво, јер им оно није незаконито дало отказ – појашњава пуковник Богуновић и истиче да управо због пропуста које је до сада евидентирао намерава да упути предлог надлежним органима за покретање поступка за накнаду штете против лица која су штету проузроковала.

– Ако је надлежни руководилац или старешина незаконито донео акт о престанку службе, а суд тај акт поништи, време је да то лице сноси одговорност. Када први пут неко буде платио за штету коју је проузроковао незаконитим поступањем, свако ће у систему добро размислити о правном оквиру свог делања – закључује пуковник Богуновић, подсећајући да је у раду директно подчињен министру одбране и да ради ефикасније заштите имовинских интереса Министарства одбране и Војске Србије сарађује с Инспекторатом одбране, Војнобезбедносном агенцијом и Управом војне полиције.

Одмах по постаљењу на функцију, војни правобранилац увео је праксу да све релевантне субјекте унапред обавести о важним предметима, и оквирним

датумима када ће се и колико новца с рачуна скинути.

– Недуго по мом доласку само у једном дану скинуто нам је 20 милиона динара, од чега чак 16 милиона у пет великих предмета – исплата зараде због незаконитог престанка службе 2005. године – 3.402.774 динара, накнада материјалне штете због изгубљеног издржавања услед погибије супруга 1992 – 5.811.840 динара, плус трошкови парничког поступка 539.000 динара, као и накнада нематеријалне штете због рањавања 1999. године 1.200.000 динара. Није било лако објаснити да је сад дошло на наплату све што се годинама одлагало – каже пуковник Богуновић, наглашавајући да нам и даље предстоји одлив средстава. Подсећа и да судски епилог треба да добије и предмет „Бека“ и „Беомедицине“, који од Министарства одбране потражују 1.348.065.000 динара, односно око 11 милиона евра на име накнаде штете за непоштовање уговора из 1991. године.

Правобранилаштво се у овом тренутку фокусирао на уштеде. Тамо где је јасно да ће изгубити спор покушавају да трошкове смање вансудским поравнањем, чиме ће се уштедети новац за трошкове суда и смањити камате, али уштедети и време. Такође, труде се да одмах доборвољно плате потраживања према повериоцима, како би се избегли високи трошкови извршења. ■

Мирјана КРСТОВИЋ  
Снимио Јово МАМУЛА

